

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1920 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m. jämte en i ämnet väckt motion. (4:e avd.)

I en till riksdagen den 16 januari 1920 avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 45, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

att, med godkännande av de av departementschefen förordade, uti statsrådsprotokollet angivna huvudgrunder för ny organisation av vattenfallsstyrelsen,

dels för tillämpning från och med den 1 juli 1920 antaga följande ändrade lydelse av 42 § i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk:

42 §.

Järnvägsfullmäktige, telegrafullmäktige, vattenfallsfullmäktige och överrevisorer, vilkas antal fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, förordnas på viss tid och åtnjuta *arvode* till följande belopp för år räknat:

järnvägsfullmäktig	6,000	kronor
telegrafullmäktig	4,000	»
vattenfallsfullmäktig	4,000	»
överrevisor vid statens järnvägar.....	3,500	»
överrevisor vid statens vattenfallsverk	2,500	»

dels besluta, att under avdelningen A. av den vid samma reglemente såsom bilaga fogade tjänsteförteckning skola beträffande statens vattenfallsverk från och med den 1 juli 1920 upptagas följande nya befatt-

ningar, nämligen i tredje lönegraden: förste expeditionsvakt, i trettonde lönegraden: notarie, registrator och revisor, i femtonde lönegraden: kamrer och sekreterare, i sextonde lönegraden: byråingenjör, i sjuttonde lönegraden: förste byråingenjör och förste sekreterare, i adertonde lönegraden: byrådirektör samt i tjugonde lönegraden: byråchef och förste byrådirektör;

dels ock beträffande sådana befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt förenämnda avlöningsreglemente skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, från och med den 1 juli 1920 bestämma detta antal på sätt angives i den vid statsrådsprotokollet fogade förteckning.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *S. E. J. Lübeck* och *S. A. A. Lindman* väckt motion, nr 320, vari hemställts,

att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, ville beträffande vattenfallsstyrelsens organisation besluta, att den nuvarande kollegiala styrelseformen skall bibehållas med samma antal ledamöter som nu, samt att föredragande tjänsteman skall äga rätt och skyldighet att till protokollet anteckna avvikande mening.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sin framställning får utskottet hänvisa till motionen.

I en till riksdagen den 25 april 1919 avlåten proposition, nr 391, underställde Kungl. Maj:t riksdagens prövning förslag till gemensamt avlöningsreglemente för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

I en samma dag avlåten proposition, nr 395, framlade Kungl. Maj:t vidare förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen såsom beslutande myndighet samt förslag till ny personalorganisation för densamma.

I skrivelse den 12 juni 1919, nr 291, anförde riksdagen beträffande den föreslagna omorganisationen av vattenfallsstyrelsen som beslutande myndighet bland annat följande:

»Vad först angår frågan om en omorganisation av vattenfallsstyrelsen som beslutande myndighet, beträffande vilken frågas lösning olika meningar kommit till uttryck såväl under den förberedande utredningen av ärendet som motionsvis inom riksdagen, har riksdagen på den sena tidpunkt av riksdagen, då förevarande

med kommunikationsverkens löne reglering sammanhängande proposition förelegat till behandling, icke varit i tillfälle ägna detta organisationsspörsmål den ingående granskning, som i betraktande av frågans betydelse synts vara av behovet påkallad. På grund härav och då riksdagen med hänsyn till vunnen erfarenhet om det sätt, varpå vattenfallsstyrelsen under sin hittillsvarande organisationsform löst densamma förelagda uppgifter, ansett ett uppskov med denna frågas avgörande utan större olägenhet kunna äga rum, har riksdagen funnit sig icke böra nu företaga densamma till slutlig behandling. Därvid förutsätter emellertid riksdagen att Eders Kungl. Maj:t, efter förnyat övervägande, på vilket sätt förevarande organisationsfråga lämpligen bör vinna sin lösning, vid början av nästkommande års lagtima riksdag framlägger det förslag i ämnet, vartill utredningen kan giva anledning.»

Riksdagen fann sig på grund av det anförda icke kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om fastställande av antalet av vissa högre befattningar vid vattenfallsstyrelsen, utom för så vitt anginge befattningarna såsom generaldirektör och chef samt överdirektör, vilka befattningar riksdagen ansett kunna upptagas utan att föregripa en blivande omorganisation av styrelsen. Beträffande Kungl. Maj:ts förslag i fråga om antalet högre befattningshavare vid lokalförvaltningarna fann riksdagen icke anledning till erinran.

Beträffande organisationen av vattenfallsstyrelsen hade Kungl. Maj:t vid framläggande av sitt förslag i ämnet till 1919 års lagtima riksdag att välja mellan olika alternativ. Vattenfallsstyrelsen och kommunikationsverkens lönekommitté hade nämligen i detta hänseende stannat i olika meningar.

Valet av ny organisationsform.

Vattenfallsstyrelsen framlade således i skrivelse till lönekommittén och i ett över kommitténs förslag sedermera avgivet utlåtande förslag till en organisation, som i huvudsak överensstämde med den nuvarande, i det att styrelsen enligt detta förslag skulle bestå av en chef samt ett antal från andra verksamhetsområden tillkallade ledamöter. Liksom för närvarande är fallet, skulle inom styrelsen viktigare ärenden avgöras kollegialt och andra ärenden av verkets chef ensam, dock att kollegial behandling skulle fordras i färre antal fall än som nu gäller. Styrelsens förslag innebar vidare inrättande inom styrelsen av vissa avdelningar och byråer, vilka under verkets chef skulle förestås av avdelningschefer och byråchefer. Innehavare av dylik tjänst skulle icke såsom ledamot deltaga i besluten men äga att som föredragande till protokollet anteckna avvikande mening ävensom att på egen hand avgöra vissa grupper av mindre viktiga ärenden. De två revisorer, som för närvarande årligen tillsätts av Kungl. Maj:t för granskning av styrelsens förvaltning, hade i styrelsens förslag bibehållits, dock under den för-

Vattenfallsstyrelsen.

ändrade benämningen överrevisorer. Vidkommande den nuvarande anordningen med särskilda representanter från andra ämbetsverk vid handläggning inom vattenfallsstyrelsen av vissa slag av ärenden uttalade styrelsen såsom sin mening, att densamma numera vore både ineffektiv och onödig.

Löne-
kommittén.

I motsats mot vattenfallsstyrelsen förordade kommunikationsverkens lönekommitté en ny organisationsform för vattenfallsstyrelsen, mera överensstämmande med den, som tillämpades beträffande järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen, och avseende att formen med från annan verksamhet tillkallade beslutande ledamöter skulle utbytas mot en fullmäktiginstitution samt att vederbörande föredragande tjänsteman skulle erhålla ledamots ställning i styrelsen.

Enligt kommitténs mening borde sålunda vattenfallsstyrelsen utgöras av generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk samt vederbörande avdelningschefer och byråchefer, såsom föredragande ledamöter, i regel dock utan beslutanderätt, ävensom vattenfallsfullmäktige i egenskap av representanter för näringslivet och de allmänna intressena.

Vid föredragning av ärenden av mera principiell natur och andra särskilt viktiga ärenden borde vattenfallsfullmäktige närvara och såsom ledamöter i styrelsen meddela upplysningar och råd samt deltaga i överläggningen.

Därest generaldirektören i ärende, som föredroges för honom, fattade beslut, som strede mot föredragandens eller annan tillstådesvarande ledamots åsikt, skulle det åligga denne att låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening. Detta gällde även vattenfallsfullmäktig, där han vore närvarande vid föredragning inom styrelsen.

Kungl.
Maj:ts
förslag.
Vattenfalls-
styrelsen som
beslutande
myndighet.

Förevarande proposition, som i huvudsak ansluter sig till vad lönekommittén i ämnet anført, innefattar bland annat förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen som beslutande myndighet ävensom ny personalorganisation för densamma. I förstnämnda hänseende har föreslagits, att vattenfallsstyrelsen, vilken för närvarande är kollegialt sammansatt med en vattenfallsdirektör som chef samt fyra privatmän som medbestämmande ledamöter, skulle omorganiseras mera i överensstämmelse med två av de övriga affärsdrivande verken, nämligen järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen. Styrelsen skulle sålunda komma att bestå av en generaldirektör såsom verkets chef och ensam beslutande — utom i bestraffningsfrågor — samt vederbörande avdelnings- och byråchefer eller andra föredragande såsom ledamöter, i regel utan beslutanderätt, varjämte fyra särskilda fullmäktige, i egenskap av represen-

tanter för näringslivet och de allmänna sociala intressena, skulle vid behandlingen av viktigare frågor inträda i styrelsen dock utan beslutanderätt.

Den föreslagna personalorganisationen för vattenfallsstyrelsen upp-
tager en generaldirektör, en överdirektör — om vilka båda befattningars
inrättande beslutats redan vid 1919 års riksdag — fyra vattenfallsfull-
mäktige, två överrevisorer samt övrig personal, fördelad på fyra byråer,
nämligen en kraftverksbyrå, en teknisk byrå, en administrativ byrå
och en kameralbyrå.

Personal-
organisa-
tionen.

Å förenämnda byråer skulle finnas följande ordinarie tjänstemän i
sådan tjänsteställning, att de skulle till antalet fastställas av Kungl.
Maj:t och riksdagen, nämligen:

å *kraftverksbyrån* (med överdirektören som chef):

- två förste byrådirektörer,
en byrådirektör,
fyra förste byråingenjörer,
en byråingenjör och
en kontrollör;

å *tekniska byrån*:

- en byråchef,
en byråingenjör;

å *administrativa byrån*:

- en byråchef,
en förste sekreterare,
en sekreterare,
en notarie och
en registrator; samt

å *kameralbyrån*:

- en byråchef,
en kamrer,
en sekreterare,
en kassör,
en notarie och
tre revisorer.

Förutom nu nämnda tjänstemän i högre grader skulle därjämte
å de särskilda ordinarie byråerna inom styrelsen finnas kontorspersonal,

bestående av lägre ordinarie befattningshavare, vilka till antalet skulle bestämmas av Kungl. Maj:t.

Beträffande organisationen av lokalförvaltningarna inom vattenfallsverket har, såsom ovan nämnts, beslut fattats vid 1919 års lagtima riksdag. I detta hänseende föreligger emellertid nu förslag om utökning av antalet distriktsingenjörsbefattningar från 6 till 7 eller med ytterligare en distriktsingenjör, avsedd för ett nyinrättat distrikt inom Älvkarleby kraftverks distributionsområde.

Utskottets
yttrande.

Utskottet har först ansett sig böra taga ställning till det framlagda förslaget om en omorganisation av vattenfallsstyrelsen som beslutande myndighet. Vid prövningen av denna fråga torde till en början böra uppmärksammas, att vattenfallsstyrelsen under sin hittillsvarande organisationsform utan anmärkning och med tillfredsställande resultat synes hava löst de stora uppgifter som åvilat densamma. Detta förhållande torde allmänt vara erkänt och kom också till uttryck vid 1919 års lagtima riksdags behandling av ärendet. Redan på grund härav har utskottet funnit lämpligheten av att nu vidtaga några organisatoriska förändringar beträffande styrelsens sammansättning kunna ifrågasättas.

De skäl, som åberopats för en sådan åtgärds vidtagande, har utskottet funnit föga bärande. Samstämmigt har visserligen erkänts, att den nuvarande styrelsen har att in pleno handlägga ett för stort antal ärenden och att förvaltningen härigenom blir alltför tyngande; men, såsom av vattenfallsstyrelsen anförts, torde detta missförhållande kunna avhjälpas genom att från den kollegiala behandlingen utbrytas och till chefens ensambestämmande överlämnas alla de ärenden som icke äro av större räckvidd samt genom att pleniären den begränsas att omfatta endast viktigare och mera principiella spörsmål eller just de frågor, varöver enligt det i propositionen förordade alternativet med fullmäktige dessa skulle höras.

Då departementschefen givit sitt förord åt ett genomförande av det s. k. byråkratiska förvaltningssättet även för vattenfallsstyrelsens del samt för inrättande av fullmäktigebefattningar inom densamma, torde den omständigheten, att motsvarande organisationsform redan förefinnes i järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen åtminstone delvis hava varit bestämmande. I detta hänseende anser sig utskottet emellertid böra framhålla, att de förefintliga skiljaktigheterna i fråga om administration mellan å ena sidan vattenfallsstyrelsen och å andra sidan järnvägs- och telegrafstyrelserna varit betingade av verkens olika utveckling. Medan nämligen inom vattenfallsstyrelsen lekmannaelementet redan från början

beretts stort inflytande å beslutet, hava inom de båda andra verken önskemålen om största möjliga beaktande av motsvarande synpunkter först på ett senare stadium kommit att tillgodoses, och därvid har fullmäktigeinstitutionen befunnits vara den mest lämpliga. Vidare är att märka, att vattenfallsstyrelsen ifråga om arten av sina verksamhetsuppgifter i viss mån intager en särställning i förhållande till nyssnämnda båda andra verk. Medan nämligen dessa senare vid utövningen av sin verksamhet hava, särskilt vad det gäller telegrafstyrelsen, en monopolställning, har vattenfallsstyrelsen att i stor utsträckning räkna med en konkurrens från andra företagare. Detta nödvändiggör en i möjligaste mån affärsmässig administration, och med hänsyn till nämnda särförhållande torde också andra organisationsformer än de vid berörda verk tillämpade vara betingade.

Det har i propositionen framhållits, att enligt nu gällande instruktion styrelsens beslut skulle kunna dikteras av sådana medlemmar av styrelsen, som icke direkt deltog i verkets egentliga administration. Gentemot detta vill utskottet erinra, att den för närvarande för vattenfallsstyrelsen gällande organisationsformen i allt väsentligt ansluter sig till den som tillämpas vid förvaltningen av andra stora affärsföretag av olika slag och för deras del befunnits vara den mest lämpliga. Man vinner därmed den mycket betydande fördelen, att kunna till vattenfallsverket — med den större grad av ansvar ledamotskapet i styrelsen medför — knyta personer, som på grund av sakkunskap, affärsskicklighet eller andra egenskaper äro i stånd att verksamt bidra till ett gott resultat. Man bör icke underskatta den nytta dessa ledamöter under den hittills gångna tiden tillfört verket i berörda avseende.

Mot den nuvarande sammansättningen av vattenfallsstyrelsen har invänts, att i densamma saknades särskild målsman för de allmänna sociala intressena. I anledning härav anser sig utskottet böra erinra, att detta spörsmål icke direkt sammanhänger med frågan om vilken av de två nu till behandling förevarande organisationsformerna kan anses vara den lämpligaste. Vid sitt val av ledamöter är Kungl. Maj:t icke bunden genom några särskilda föreskrifter utöver de allmänna riktlinjer som utstakades, då styrelsens organisationsfråga var före vid 1908 års riksdag. Det framhölls då, att de fyra bisittande ledamöterna borde representera den praktiska erfarenhet och sakkunskap, som styrelsen i olika riktningar för en affärsmässig skötsel av verket borde inom sig inrymma. Några särskilda kvalifikationer för var och en av de fyra ledamöterna ansågs icke böra uttryckligen föreskrivas, utan borde det överlämnas åt Kungl. Maj:t att lämna styrelsens sammansättning efter utvecklingen och beschaffen-

heten av de arbeten och uppgifter som densamma under olika tider kunde få sig förelagda. Dessa allmänt hållna uttalanden kunna enligt utskottets mening icke anses utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, därest så befinnes lämpligt, vid utseendet av ledamöter i styrelsen tillgodose de uttalade önskemålen, att jämväl sakkunskap från andra områden än de som nu äro företrädde skall kunna bliva representerad inom densamma.

Efter övervägande av de synpunkter, som enligt utskottets mening sålunda och i övrigt böra beaktas vid prövningen av förevarande organisationsärende, har utskottet icke funnit sig kunna förorda att man nu, då vattenfallsstyrelsen står inför lösandet av nya stora uppgifter, vilka på grund av den kraftiga utvecklingen på elektrifieringens område alltjämt torde komma att åvila densamma, företager organisatoriska förändringar i dess sammansättning, vilkas verkningar synas svåra att överblicka och varav följderna kunna bliva vittgående.

Utskottet kan således icke tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition, i vad densamma avser en omorganisation av vattenfallsstyrelsen som beslutande myndighet, utan ansluter sig i förevarande hänseende till det av motionärerna framlagda förslaget om bibehållande av den nuvarande kollegiala administrationen med samma antal ledamöter som nu och i övrigt i huvudsak organiserad efter de former som av vattenfallsstyrelsen själv angivits.

I fråga om själva personalorganisationen finner sig utskottet således icke kunna förorda inrättandet av de fyra vattenfallsfullmäktigebefattningarna, utan bör enligt utskottets mening de fyra bisittande ledamöterna alltjämt bibehållas å vattenfallsstyrelsens stat.

I övriga delar har däremot den i propositionen föreslagna personalorganisationen icke givit utskottet anledning till erinran.

Vid bifall till vad utskottet sålunda ansett sig böra tillstyrka, skulle uti 42 § av affärsverkens avlöningsreglemente bland där angivna befattningshavare upptagas »ledamot av vattenfallsstyrelsen» i stället för »vattenfallsfullmäktig». Årsarvodet för sådan ledamot, vilket för närvarande utgår med 2,000 kronor, har utskottet ansett böra fastställas till 4,000 kronor eller det belopp, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle tillkomma vattenfallsfullmäktig.

Likaså torde i den förteckning över befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal det tillkommer Kungl. Majt och riksdagen att fastställa, de fyra vattenfallsfullmäktige böra utbytas mot samma antal ledamöter av vattenfallsstyrelsen.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av förevarande proposition och den av herrar S. E. J. Lübeck och S. A. A. Lindman i ämnet väckta motionen, med godkännande av här ovan förordade huvudgrunder för ny organisation av vattenfallsstyrelsen,

a) för tillämpning från och med den 1 juli 1920 antaga följande ändrade lydelse av 42 § i *avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk*:

42 §.

Järnvägsfullmäktige, telegrafullmäktige, ledamöter av vattenfallsstyrelsen och överrevisorer, vilkas antal fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, förordnas på viss tid och åtnjuta *arvode* till följande belopp för år räknat:

järnvägsfullmäktig	6,000	kronor
telegrafullmäktig	4,000	»
ledamot av vattenfallsstyrelsen	4,000	»
överrevisor vid statens järnvägar	3,500	»
överrevisor vid statens vattenfallsverk ..	2,500	»

b) besluta, att under avdelningen A. av den vid samma reglemente såsom bilaga fogade tjänsteförteckning skola beträffande statens vattenfallsverk från och med den 1 juli 1920 upptagas följande nya befattningar, nämligen i tredje lönegraden: förste expeditionsvakt, i trettonde lönegraden: notarie, registrator och revisor, i femtonde lönegraden: kamrer och sekreterare, i sextonde lönegraden: byråingenjör, i sjuttonde lönegraden: förste byråingenjör och förste sekreterare, i adertonde lönegraden: byrådirektör samt i tjugonde lönegraden: byråchef och förste byrådirektör;

c) beträffande sådana befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt förenämnda avlöningsreglemente skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, från och med den 1 juli 1920 bestämma

detta antal på sätt angives i den vid detta utlåtande fogade förteckning (Bil. A).

Stockholm den 23 april 1920.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, J. Nilsson* i Skottlandshus, *N. A. Nilsson, H. F. Lamm, Ollas A. Ericsson, H. M. Bäckström, J. L. Widell, C. G. Ekman, O. U. B. Olsson, O. Bergqvist* och *J. Nilsson* i Malmö samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *W. Bäckström, J. Erlansson, A. J. Andersson* i Gävle, *O. Nilsson* i Örebro, *S. E. J. Lübeck, E. Andersson* i Prästbol och *S. E. Ljungkvist*.

Reservation:

av herrar *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *C. G. Ekman, S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd och *W. Bäckström*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Bilaga A.

Förteckning över befattningar vid statens vattenfallsverk, vilkas antal enligt avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skall fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

A. Befattningar, avsedda i 1 § 1 mom. av avlöningsreglementet:

Generaldirektör och chef	1
Överdirektör	1
Kraftverksdirektör	3

B. Befattningar, avsedda i 42 § av avlöningsreglementet:

Ledamot av vattenfallsstyrelsen	4
Överrevisor	2

C. Befattningar, hänförliga till 13—20 lönegraderna i avdelningen A av den vid avlöningsreglementet fogade tjänsteförteckning:

Kanalinspektör av klass 1	2
Kassör	2
Kontrollör	3
Notarie	2
Registrator	1
Revisor	3
Kontorschef	1
Kamrer	1
Sekreterare	2

Byråingenjör	2
Direktörsassistent vid kanalverk	1
Direktörsassistent vid kraftverk	2
Distriktsingenjör	7
Förste byråingenjör	4
Förste sekreterare	1
Byrådirektör	1
Driftchef	4
Kanaldirektör	1
Byråchef	3
Förste byrådirektör	2
